

אורי כהן על "את כל הילדים בעולם"

עיר ואם

הרומן הראשון של טל ניצן מציג התמודדויות של גיבורה בהווה הישראלית ■ נוכחותה הבלתי נשכחת מזכירה את נוחו הרב של הסיפור העירוני המוכר והפשוט

גלות לא אחת כהרסניות למדי. נקודה רגישה נוספת שמשלימה את הדמות הראייתית נרשמת בהתייחסות הסיפור למקום. שלא במקרה, ניצן בוחרת למקם את התרחשות הרומן בגבעתיים, עיר "עלייד" נצחית. היא מוציאה את הדמויות לסיורי עומק על קו הגבול העירוני עם תל אביב, והן בחנות ומעמידות למבחן את החומה הבלתי נראית, אבל למעשה רק מבצרות אותה ואת עצמם כנספחים לה ואל העיר הגדולה שמעבר לה. חומת ה"עלייד" עוטפת את הגיבורים גיאוגרפית ומשתקפת באישיות כל אחד מהם – אבל יותר מכל בנפשה של הגיבורה הראשית.

תל אביב, שמתפקדת כנוכחת נפקדת משמעותית בסיפור, היא בת דמותה המדויקת של אלישבע. כמוה היא מתקיימת מן העבר השני של המציאות, וכמוה היא מתאפיינת באמצעות היעדרה. אפשר לספור על אצבעות יד אחת את מופעיה בספר, ועדיין היא נמצאת בכל דף בו (וזה הצלחה פיוטית מרשימה של ניצן).

עם זאת, הסימביוזה הזאת מאירה בשנית את החולשה היחסית של שאר הדמויות: אלכס, נועם, שרה החתולה ואפילו סיוון התלמידה האובדנית רחוקים מלהיות מגובשים, טעונים ומסקרנים כמו אלישבע. מול הדרמה האמיתית בסיפור הם כמעט מחוירים בחוסר הכרחיותם.

תחושה דומה מתקבלת כשניצן שולחת דרך דמויות המשנה שלה חיצונית ביקורת חברתית שנוגה, ולא מוצלחת במיוחד, אל מעבר לגבולות הרבות ידמויות של האיילון. ברגעים שזה קורה השליטה של ניצן בחומר מרשימה כל כך, שהיא כמעט עומדת בעוכריה: השקנת המתוסכלת שקיימת בספר בעיקר כדי להתעלל בתעשיית הקולנוע הישראלי; הראיון השבלוני עם מנהל לת קבוצת תיאטרון הפרינג' שבא לרטון כמו תמיד על תקציבי התיאטרון; הבוסיט קלת הדעת שמהווה דוגמה לכל מה שנמוך – אלה לא נקראים כחלק אמין מהסיפור, מכיוון שהם לא תואמים את הלך הרוח האמיתי והכן של אלישבע, שעסוקה במאבק קיומי. כך שאכן – חסרים חלקים בתצורה היצירה המסקרנת הזו של טל ניצן; עם זאת, התמור הסופית המתגבשת ממנה עדיין נוגעת ללב. ■

את כל הילדים בעולם / טל ניצן
אחוזת בית, 191 עמ'

צילום: יהושע יוסף

עיר שנוכחות נפקדת ברומן. עוברי אורח בשדרות רוטשילד בתל אביב

ההווה; המציאות העכשווית פוגעת בה אך גם בונה אותה, ולכן היא מסוגלת להתעלות מעל הזמן והמקום שבהם היא מתקיימת. לעיתים נדמה שאלי היא נדבק על חנה של "מיכאל שלי". המשותף להן הוא תחושת היעדר והחסר, בדירות בתוך המעגל הקרוב אליהן, זרות מסוימת למציאות (וגם השיער הקצר שבוטל במראה שלהן). אלא שדרך התמור דרות שלהן עם התקיעות שונה: בעוד חנה הווה וכמעט משתגעת, אלישבע לא מרשה לעצמה לא להתמודד, חוץ מברחיות קטנות למין חפוז, שמת-

נתנת לה לסכול מתחת לבוסיט מהגיהנום ומאפשרת לה להזניח מערכות יחסים שמועילות לה, ולפתח את אלה שלא.

אומץ הלב של ניצן מוליד דמות נדירה. אלי היא אישה קצרת רוח ועתירת משאבי לב שאין לה ברירה אלא להתאפק. נראה כי ברגע נתון היא מסוגלת להתפוצץ או להישבר, ולמרות שיסודות המצב הבעייתי שלה טמונים בעבר שהיא מסרבת לטפל בו, היא כבולה בעבותות של תלות: לפרנסה הדוחקת, ללב השבור ולחירויות הבלתי נגמרות שלה. ברגישותה מעצבת ניצן את אלי כקורבן של

ש ומ דבר כנראה לא ירווה את הצימאון לדמויות באמצע החיים, באמצע המדינה, בחום הגדול. הגעגוע לסיפור מוכר, פשוט וכמעט חסר ייחוד, נוכח בצורת חלל תמידי, שטל ניצן מצליחה למלא במידה ניכרת עם ספר הפרוזה הראשון שלה – "את כל הילדים בעולם".

העלילה בספרה של ניצן מתונה ומקומית; אלי (אלישבע), אם חדרהורית, אינטליגנטית, מתוסכלת ופגועה, עוברת לגור בדירה חדשה עם נועם, בנה הרגיש. בבניין החדש היא מכירה את אלכס השכן, מורה בתיכון צעיר וביישן שמאמץ מדי פעם חתולת רחוב בשם שרה ואת סיוון, תלמידתו המבולבלת. יחד ולחוד הם סרבים במעגל צנוע שמפגיש אותם עם האחרים ועם עצמם על הבעיות, האתגרים וההתמודדויות האישיות של כל אחד מהם.

נקודת החולשה של הרומן היא גם נקודת החוזק שלו – הליכה על קרח דק, על הגבול בין שעמום לרתיחה שמסרב לסחוף את הקורא לקליימקס מורט עצבים ולא מצליח גם כשהוא מנסה. ניצן מאפיינת את אלי, הגיבורה, כאישה פגועה וקתח חושים. היא שוכבת עם גברים שהיא פוגשת באינטרנט, מפקירה את הנפש שלה לפי סיכולוג אוויליין שיש לו רק שם משפחה, ומרדעת למפולת ההרס העצמי שסוחפת אותה ומביאה בסופו של דבר להזנחה ולפגיעה בבנה הקטן. היא יודעת, ולא יכולה לעשות כלום.

בצלם קהות החושים הזו נברא הרומן כולו. אמנם כל אחת מהדמויות חשופה בדרכה – הילד נועם ממחר לתת אמון ואהבה ונפגע נפשי שית ופיוזית; המורה אלכס ביישן עד לסירוס עצמי; והנערה סיוון (שמקומה בעלילה אגבי ולא משכנע) היתה רוצה לצאת מהגוף המסורבל שמכביד עליה. אבל אף אחת מהדמויות לא חשופה בצורה קורעת לב, כזאת שנשארתי אחרי שהעלילה מתרחקת. ערפל השרב הגדול שניצן פותחת איתו את הספר ובוראת אותו לכדי מוחשיות מטביע את האפשרות הזאת, ושום דמות לא מסתכלת לקורא חזרה בעיניים, חוץ מהגיבורה הראשית.

אלישבע, בעיניי, היא אחת מדמויות הנשים המיוחדות והמדויקות שקראתי על אודותיהן. אפשר להזדהות איתה בקלות כשהיא מבחינה איך חיה מתעקמים עבור נועם השברירי; לסמוך עליה כשהיא מתמודדת בקשיחות עם כל צרות העולם; לדאוג לה כשהיא פוגעת בעצמה ובאחרים – ואז להבין שהתנודתיות הזאת היא בדיוק מה שהיא עצמה עוברת. ניצן לא עושה הנחות לאלישבע, ובטח שלא נופלת שבי כמו אלכס ומתאהבת בדמות הראשית שלה. היא